

Сімейна медіація як інструмент зниження ризиків домашнього насилля

Інна Долянська

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри державно-правових дисциплін,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: DolianovskaIM@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0002-1606-7096*

Андрій Сидоренко

*здобувач вищої освіти рівня «Магістр»,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: sydorenkoAA@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0001-5194-398X*

Насильство – це умисний фізичний чи психічний вплив однієї особи на іншу, проти її волі, що спричиняє цій особі фізичну, моральну, майнову шкоду або містить у собі загрозу заподіяння зазначеної шкоди із злочинною метою [4, с. 95].

На сьогоднішній день домашнє насильство є не лише важливою, а й нагальною та тяжкою проблемою, що має глибокі соціальні, емоційні та економічні наслідки. Воно спричиняє серйозний вплив на життя людини та впливає на безпеку та стабільність суспільства в цілому.

Перш за все, домашнє насильство підриває права людини. Кожна людина має право на життя без насильства та на захист від будь-яких форм фізичного, емоційного чи психологічного насильства. Але коли власний дім стає місцем загрози та страждань, це порушує основні права людини на безпеку та гідність.

Варто зазначити, що за домашнє насильство передбачено як адміністративну (ст. 173.2 КУпАП), так і кримінальну відповідальність (ст. 126-1 КК України).

За офіційними даними Національної поліції України, у 2022 році надійшло 244 381 звернення з приводу фактів домашнього насильства, що є на 40% більше, ніж у попередньому році (144 394) та на 15% більше, ніж у 2020 році (208 748) і на 41% більше, ніж у 2019 році (141 814) [5].

Оскільки домашнє насильство становить загрозу не лише для окремих осіб, а й для суспільства в цілому, важливо підтримувати ініціативи, спрямовані на його запобігання та боротьбу з цією проблемою.

Цінним інструментом в запобіганні домашньому насиллю може слугувати медіація як процес, що ґрунтується на взаєморозумінні та співпраці сторін, в якій нейтральна третя сторона (медіатор) допомагає віднайти конструктивні шляхи врегулювання суперечок та відновлення гармонії у сімейному середовищі.

Відповідно до чинного законодавства України, «медіація» - це позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів» [1, ст. 1].

Статтею 3 Закону України «Про медіацію» передбачено, що проведення медіації здійснюється з метою запобігання виникненню конфліктів (спорів) у

майбутньому або врегулювання будь-яких конфліктів (спорів), у тому числі... сімейних... справах [1, ст. 3].

Сімейна медіація, як інструмент управління конфліктами, може мати значний вплив на зниження ризиків домашнього насилля через кілька ключових механізмів, що допомагають у розв'язанні конфліктів без фізичних або емоційних проявів насильства.

Сімейна медіація створює простір для відкритого та безпечного спілкування між учасниками конфлікту. Медіатори допомагають сторонам виявити корені проблем, зрозуміти причини конфлікту та виражати свої почуття та думки без страху або перешкод. Це сприяє покращенню рівня взаєморозуміння та розвитку емпатії, а також дозволяє зосередитися на пошуку конструктивних рішень.

Важливим аспектом сімейної медіації є її орієнтація на зменшення стресу та тривоги в родині. Конфліктні ситуації можуть створювати негативні емоції, але медіація дає можливість вибудувувати нові способи спілкування та вирішення проблем, що сприяє зменшенню емоційного навантаження та стресу серед учасників конфлікту.

Окрім цього, сімейна медіація спрямована на навчання навичкам управління конфліктами. Участь у медіаційному процесі дає можливість вивчити навички ефективного спілкування, розуміння потреб і поглядів інших та здатність до компромісу. Ці навички можуть допомогти уникнути подальших конфліктів та розбіжностей, які часто є причиною домашнього насилля.

Таким чином, через сприяння співпраці, відкритості та розвитку навичок управління конфліктами, сімейна медіація може стати ефективним інструментом в управлінні конфліктами та зменшенні ризиків домашнього насилля. Вона сприяє підтримці безпеки та стабільності в сімейному середовищі, допомагаючи сторонам знайти спільні шляхи розв'язання проблем без застосування фізичного або емоційного насильства.

Необхідно зауважити, що врегулювання за допомогою процедури медіації не застосовується у випадку, якщо є потерпіла сторона, яка вже зазнала від іншої сторони домашнього насильства. Оскільки потерпіла сторона у багатьох випадках є залежною від кривдника (психологічно, матеріально, тощо), то будь-які переговори не можуть бути проведені з дотриманням одного із основних принципів медіації, а саме рівності сторін.

Застосування медіації до справ, пов'язаних з насиллям є неприпустимим і це відображено в Державному стандарті соціальної послуги посередництва (медіації), затвердженому Міністерством соціальної політики України. Зокрема, абзацом 2 пункту 2 розділу I цього стандарту передбачено, що соціальна послуга в частині проведення медіації не застосовується між потерпілою особою та особою, яка вчинила правопорушення або злочин, у випадках насильства у сім'ї, торгівлі людьми, жорстокого поводження з дітьми [3].

Позиція несумісності застосування медіації у справах щодо домашнього насильства закріплена також у Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, що більш

відома як Стамбульська конвенція [2].

Ключові слова: сімейна; медіація; медіатор; насилля; конфлікти.

Список використаних джерел

1. Про медіацію: Закон України від 16.10.2023 р. №1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> (дата звернення 04.12.2023).
2. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цим явищем // Конвенцію ратифіковано із змінами Законом №2319- IX від 20.06.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text (дата звернення 04.12.2023).
3. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги посередництва (медіації): НАКАЗ Міністерства соціальної політики України від 17.08.2016 №892. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1243-16#Text> (дата звернення 04.12.2023).
4. ВЕЛИКА УКРАЇНСЬКА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ. ТЕМАТИЧНИЙ РЕЄСТР ГАСЕЛ з напрямку «Юридичні науки» / Укладачі: Бабка В. Л., Шумило М. М.; за ред. д. і. н., проф. Киридон А. М. Київ: Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво», 2017. – 152 с. URL: https://ev.vue.gov.ua/wp-content/uploads/2018/02/Law_full.pdf (дата звернення 04.12.2023).
5. Змисла М. Чи втратило домашнє насильство свою актуальність в умовах воєнного стану. Юридична газета online, 2023. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/chivtratilo-domashne-nasilstvo-svoyu-aktualnist-v-umovah-voennogo-stanu-.html> дата звернення 04.12.2023).